СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIII. Ч. 45. Джерзи Сіти, Н. Дж., понеділок, 25 лютого, 1935. VOL. XLIII. No. 45. Jersey City, N. J., Monday, February 25, 1935. THREE CENTS.

ЗАКІНЧЕННЯ РІЧНОГО ЗАСІДАННЯ ГОЛОВНОГО УРЯДУ У. Н. СОЮЗА

Річне засідання головного уряду У. Н. Союза закінчилося в пятницю, 22 лютого, вечором, обговоривши довгу низку преріжних справ і проблем У. Н. Союза та його органу.

По скінченню дискусії над звітами головних урядників У. Н. Союза в середу зполудня річне засідання два дні дальших своїх нарад брало одну справу за другою, які йому предложили до вирішення члени виконного комітету, дебатували їх вичерпуючо та видавали в цій справі відповідні рішення і директиви, або полишали справу для вирішення самому виконному комітетови. Обговорено в цей спосіб ріжні питання інвестицій фондів У. Н. Союза, заряду маєтком, морґеджів, бондів і такі подібні. Обговорено способи організації нових членів, старших і молоді. В цей самий спосіб поступлено з внесками інших урядників У. Н. Союза.

Засідання постановило видати з народнього фонду відповідну суму на допомогу на науку у вищих школах українській молоді, що є членами У. Н. Союза. Усій молоді У. Н. Союза у віці від 15 до 19 літ ухвалено дати від У. Н. Союза в дарунку книжку „Спирит оф Юкрайн". Виконному комітетови У. Н. Союза припоручено приступити до видання пропамятної ювилейної книги У. Н. Союза.

На народні цілі призначено суму 4,615 долярів, з чого на старокраєві цілі призначено 2,500 долярів, на народні цілі в Америці 2,115 долярів.

Щоб члени У. Н. Союза могли мати протокол з річного засідання головного уряду У. Н. Союза в цілости, постановлено видати цей протокол окремими картками, які мають бути додані не частіше, як раз на тиждень, аж до закінчення.

Як збори вирішили жалоби й просьби за допомоги та вичерпали ввесь порядок дня, предсідник гр. М. Мурашко підчеркнув поважний перебіг нарад, глибоке зацікавлення справами У. Н. Союза, яке виказали головні урядники підчас річного засідання, та взивав головних урядників взятися щиро до виконання своїх обовязків та постанов, принятих на річному засіданню. Потім він на відповідне внесення, закрив збори, візвавши присутніх відспівати національні гимни.

СЕМИЙ ВЕЧІР ТОВАРИСТВА ПРИЯТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МУЗИКИ.

НЮ ЙОРК. — Товариство Прихильників Української Музики влаштувало в середу, 20 лютого, в „Студіо Клоб" свій семий уже вечір української музики.

Концерт пройшов з великим артистичним успіхом. Квартет, зложений з Р. Придаткевича, А. Шапіри (перша й друга скрипка), Н. Ван Венделю (віоля) та Ґ. Ля-Цаццер (чельо), відограв „опус 14" модерного українського композитора Зиновія Лиска, котрий іде за найновішою технікою західньої Европи.

Хор ім. Лисенка з Джерзі Сити під управою п. Андрія Ґели відспівав вязанку українських народніх пісень, а квартет потім відограв вязанку українських дитячих співанок укладу О. Берндта, переоблену для квартету Романом Придаткевичем. Велике враження зробили передовсім „Чарівна сопілка" та „Веснянка".

Гр. Роман Придаткевич виголосив виклад, у котрім познайомив публику з причинами ріжних музичних стилів української музики та з процесом творення народньої пісні. Він вказував на ріжницю між українськими музиками, що стоять під безпосереднім впливом російських учителів на Великій Україні, та музиками, що стоять ближче до західньо-славянських і німецьких композиторів.

Гр. Андрій Борак відчитав публиці лист д-ра Волтера Демроша, у котрім він висказує свій жаль, що не міг прийти послухати квартету Лиска.

Публики зібралося багато. Заповіджено наступний вечір на 16 березня у Филаделфії.

БОРОТЬБА ЗА ДОПОМОГУ БЕЗРОБІТНИМ.

ВАШИНҐТОН. — У сенаті йде завзята боротьба між прихильниками безпосередньої допомоги безробітним та прихильниками пляну, що уряд має давати тільки, так сказати, робітничу допомогу.

У сенаті показується поважна більшість противна урядовому плянови.

ЗА ЗБІЛЬШЕННЯ ВИДАТКІВ НА АРМІЮ.

ВАШИНҐТОН. — Палата послів по короткій дебаті ухвалила величезні видатки на збільшення американської армії. На чисто військові цілі ухвалено видати ра рік 318 міліонів долярів. Президент має право збільшити армію на 46,250 людей.

КЛОПОТИ „ЛАНЦЮХОВИХ" КРАМНИЦЬ З РОБІТНИКАМИ.

НЮ ЙОРК.—У цій околиці виходять на страйк робітники крамниць Джеймса Ботлера, котрих тут є коло триста. Юнія домагається 25-процентової підвишки робітничої заплати, 48-годинного тижня праці та скасування кар. Юнія постановила пікетувати всі крамниці, в котрих робітники страйкують.

ПОЛЬЩА ЗНОВУ ЗАПЛАТИЛА.

Минулого року мячеве представництво Польщі не розіграло реванжового мечу з Чехословаччиною, заповідженого в Празі. Міжнародня Мячева Федерація розглянула справу і присудила Польщі заплатити Чехам відшкодування 10,600 злотих.

Тепер П. А. Т. звідомляє:

„Минулого року мав відбутися в Брні міжнародній плавацький меч Польща—Чехословаччина. Польща меч відкликала, а Чехи виступили з домаганням відшкодування 500 долярів, згідно з заключеним контрактом. Цими днями Польський Плавацький Союз переслав чеському союзови наведену суму за неприбуття на меч".

НАУКА ПРО РАСИ В ШКОЛАХ.

Міністер освіти Руст видав обіжник до німецьких шкіл з доповненням програми навчання наукою про раси. Обіжник пригадує необхідність освідомлювати німецьку молодь про велике значіння расової проблеми для майбутности німецького народу. Наука про расу розбудить між молодю почуття відповідальности перед народом за співпрацю над збільшенням расової снаги Німців.

Часопис „Дойчес Райх" виступив з домаганням створити катедру расового права в університетах. Часопис додає, що націонал-соціялізм не привязує ніякої ваги до виховання метких правників, які знають наскрізь право. Зате домагається щоб суддями були Німці, свідомі своєї расовою приналежности, які зуміють видати правдиві німецькі присуди. вати правдиві німецькі присуди.

ТАЙНА ЗЕЛЕНИХ КІСТЯКІВ.

Французькі вчені намагаються розвязати загадку зелених людських кістяків, викопаних недавно в деяких частинах Франції. Одні з них твердять, що це є кости лицарів хрестоносців, що померли в Святій Землі та що їх тіла були забальсамовані солями міди. Та інші твердять, що це кости робітників, що занимались за римських часів робленням оздоб із міди та при своїй праці поглощували в себе велику скількість міди, що надала їх костям зелене забарвлення. Одначе французький антропольоґ д-р Льокар заперечує це й твердить, що це є кости Ґальо-римлян з часів панування цісаря Клявдія; одначе не може він вияснити зеленої барви костей.

ЧЕРГОВА КОМЕДІЯ.

З нагоди процесу Зіновева у Ленінграді влада організує масові маніфестації в ріжних містах України. Такі маніфестації відбулися в Києві, Харкові і т. д. і переходили за згори призначеним шаблоном: маси „обурювалися", „протестували" проти „фашизму" й домагалися смерти „тричі проклятих" опозиціонерів Сталіна...

ЗЛОДІЙСЬКІ БАНДИ.

В Дніпропетровському зорґанізувалися банди небезпечних грабіжників, що за короткий час ограбили коло 50 домів. На чолі банд стояв совєтський службовець Куликівський.

СВОЄРІДНИЙ „ЗІЗД" МОСКВОФІЛЬСЬКОГО СТУДЕНТСТВА В МУКАЧЕВІ.

Загально знаними є зїзди української молоді, що відбуваються кожного року на Закарпатті. Десятки тисяч людей беруть у них участь. А ось як виглядають москвофільські „зїзди".

Недавно відбувся в Мукачеві шумно рекламований „Зїзд карпаторусского студентства". Як пише сам „Русскій Народны Голосъ", у зїзді взяли участь аж... 30 студентів! Крім них прийшли до 50 інтеліґентів та кількасот селян. Отже ніби студентський зїзд, а на зїзді одна десята частина студентів. Однак цікавіше те, що в дискусії над рефератами представники аграрної партії, сен. Бачинський і посли Щерецький і Прокоп, покинули зїзд під свисти присутніх, сен. Цурканович студенти скинули зо сцени, а потім перейшли до загальної бійки кулаками, кріслами та столами. Прикликана поліція не могла приборкати пристрасти; щойно один із присутніх зачав співати гимн „Подкарпатскії Русини" й це примусило перервати бійку та стати „на позір". І на тім зїзд закінчився.

ЧИ ВИ ЦЕ ЗНАЄТЕ?

Особових та вантажних авт має: Франція — 1,622,000, Анґлія з Ірляндією — 1,532,000. Німеччина — 677,000, Італія — 318,000, Бельґія — 183,000, Швеція — 147,000, Голяндія — 134,000, Швайцарія — 94,000, Польща — 26,133.

Президент польської держави, що має „Королівський замок" у Варшаві, літний у Спалі та зимовий у Віслі (Карпати), дістає 225,000 зл. як звичайну платню, 201,300 зл. на почесні видатки, 60,000 зл. на надзвичайні видатки (дарунки, тощо) і 121,000 на поїздки (10 авт), разом 600,000 зл. річно.

В шведському парляменті мають заінсталювати електричну машину до голосування. При її помочі голосування відбувається так: при кожнім посольськім фотелю знаходиться три ґузики ріжної краски („так", „ні", „здержався"). Голосують посли, натискаючи один із ґудзиків, а поміщена поруч предсідника таблиця показує відразу вислід голосування.

„САМОВБИВЧІ МИШІ" — ПОСТРАХ ПІВНОЧІ.

На півострові Уамал сім членів арктичної експедиції знайшлися в трагічнім положенні. Справа в тому, що на стацію напали величезні хмари лемінґів. Леміни, інакше називані „самовбивчі миші", це докучливі гризуни, що час-до-часу появляються в північній Швеції та в деяких околицях Фінляндії і належать до дуже дивних звірят. Вони зявляються нагло та в непроглядній скількости і женуть на захід, не зважаючи на ніякі перешкоди. По дорозі зїдають усе, що попаде їм: дерева, мохи, корчі, і т. д., аж вкінці знаходять смерть у хвилях морських. Зоольоґи не вміли до сьогодні відповісти, що є причиною, що ті лемінґи женуть у такій паніці до морських хвиль. Початково думали, що вони втікають перед полярними лисами, однак люди, що бачили те масове самогубство лемінґів, казали, що не бачили за ними ніяких лисів.

ПІДНОСЯТЬ МОСТИ НА ДНІПРІ.

В Дніпропетровську почато праці над піднесенням залізничого мосту на Дніпрі в цілях уможливлення переїзду під мостом пароплавам. Праці проєктується скінчити в 1935 році. Буде побільшена висота мостів також біля Кременчука й Дарниці.

БУЛИ РАНІШЕ ХЛІБНІ КАРТКИ, ТЕПЕР „СПИСКИ".

З Озівсько - чорноморського краю сповіщають: „Совєтські урядники, злочинно нарушуючи постанови уряду, запровадили на місце карток... списки. До тих списків прикріплені всі робітники й службовці, що мають право діставати хліб лише в призначених пунктах".

НАУКА У ВСЕЛЮДНИХ ШКОЛАХ БУДЕ ПЛАТНА?

В новій польській конституції, щойно ухваленій сенатом, не знайшов місця уступ з попередньої конституції про безплатність навчання, з чого виходилоб, що за науку треба буде платити. В тій справі нема ще ніяких урядових потверджень, ні заперечень.

ДОВГИ ПОЛЬЩІ.

В урядовім „Моніторі Польськім" є поданий виказ довгів Польщі на 1. січня 1935 р.

Внутрішні довги: а) загальне задовження з титулу емісійних довгів виносить: 419,-533,370.25 зл., б) з титулу Позички Народової 350,000,000 зл. у золоті, в) інші довги внутрішні виносять 205,256,968.53 зл.

Довги заграничні: а) довги емісійні з титулу ріжних позичок виносять загально 117,-557,453.68 долярів, 1,410,000 фунтів стерл. і 625,205,000 лір, б) довги поліквідаційні виносять австр. фл. 66,717,779 і зл. кор. 21,140,347; в) довги в поодиноких державах виносять: 1) Франції Польща винна 2, 312,469,309.10 фр. фр. 2) Великій Британії 4,640,720.15 фунт. стер., 3) Італії 38,068,-438.85 лір, 4) Америці 206,-057,000 долярів, 5) Австрії 335,000 австр. шіл., 6) Чехословаччині 17,100,000 шв. фр., 7) Данії 361,200 кор. д., 8) Голяндії 1,325,500.03 фл. гол., 9) Норвегії 1,260 фунт. стер. і 16,058,205 кор. нор., 10) Швайцарії 75,600 шв. фр., 11) Швеції 6,253,200 кор. шведських.

ПОБОЖНІ БАЖАННЯ ЛЯХІВ.

„Курєр Львовскі" помістив минулорічні ухвали дільницевої управи вшехпольської партії в справі східньої Галичини. Є там і такі знамениті думки: „Слід занехати вживання назви „Українець" на означення руського населення, бо ця назва не має історичної підстави і накинули її руському людови підчас світової війни руські сепаратисти, щоб відірвати східню Галичину від Польщі. Треба також скасувати окрему руську азбуку в школі й в урядових письмах та оповіщеннях. А крім того треба зрівняти календар обох обрядів. Публичне шкільництво, вище, середне, фахове і вселюдне, повинно мати польську мову, як викладову та урядову. Тільки в місцевостях із більшістю руських дітей можна залишати вселюдні утраквістичні школи. Слід усунути окремі під оглядом змісту шкільні підручники для руської молоді".

ІТАЛІЯ ТАКИ ДАЛІ ГОТУЄТЬСЯ ДО ВІЙНИ

НЕАПОЛЬ (Італія). — Відплив до Африки корабель „Вульканія" разом з 850 новими жовнірами і сотнями військових інжинірів, санітарів і т. д., які будуть висаджені на беріг у Сомалі, в Африці. Відїзд жовнірів відбувся в супроводі великої патріотичної демонстрації, в якій взяв участь також престолонаслідник Гумберт. В Неаполі вже є яких 25,000 жовнірів, що ждуть на відтранспортування до Африки.

ЕТІОПІЯ ПРОТИ ВІЙНИ.

АДДІС АБАБА (Африка). — Етіопський уряд просив шведського і бельґійського представника, щоби посередничили між Етіопією й Італією в справі мирного полагодження спірних справ. Одначе Італія не хоче говорити при помочі чужинецьких посередників.

ВОРОШИЛОВ ЗАПОВІДАЄ ВІЙНУ.

МОСКВА (Росія). — Народній комісар війни, К. Ворошилов заявив, що небезпека війни вже висить над головою. Казав, що буржуазні держави вже уплянували наступ на Совєти. А Німці тільки мріють про те, коли то заатакує Совєти Японія на Далекім Сході, щоби вони могли зробити тесаме на заході.

ЗАТВЕРДЖЕНО ПОРОЗУМІННЯ ЩОДО ПОВОРОТУ САРИ.

ПАРИЖ. — Французький парлямент затвердив без усякого спротиву всі умови, заключені між французьким та німецьким урядом у справі повороту долини Сари до Німеччини.

ГОТУЮТЬСЯ ДО ПАРАДИ В ЧЕСТЬ МАСАРИКА.

ПРАГА (Чехословаччина). — Дня 7 березня ціла Чехословачина святкуватиме день 85-літніх уродин президента Томи Масарика. По цілім краю йдуть приготування щодо цього свята. Кажуть, що здоровля президента поліпшилось. Але разом з тим кружляють поголоски, що президент Масарик таки незабаром уступить, а на його місце буде вибраний д-р Бенеш, теперішній міністер справ заграничних.

„МОЙСЕЙ" І. ФРАНКА ІТАЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ.

РИМ (Офінор). — Молодий фльорентійський поет Джачінто Тревізоно закінчив у співробітництві з одним українським журналістом переклад італійською мовою знаменитої поеми І. Франка „Мойсей", яка має вийти у видавництві „Ми та Україна" з передмовою одного з визначніших критиків Італії. Видання було зроблене негайно по отриманні дозволу від спадкоємців І. Франка. Переклад зроблений віршем тогож розміру що й оригінал, і особи, які мали нагоду його читати, подивляють як красу вірша так і точність перекладу.

„ПОЛТАВА" СЕРБСЬКОЮ МОВОЮ.

БІЛГОРОД (Югославія). — Офінор подає: Сербський поет-дипльомат Зайкович видав у перекладі сербською мовою поему Пушкина „Полтава". В передмові автор зазначує, що хотів тим перекладом зазнайомити сербську публику з творами Пушкина та з українським життям. Та коли йде про це останнє, то вибір твору Пушкина є найменше вдалий. Поема дає хибне поняття про українське життя. Крім того сам Пушкин цінив дуже низько художню вартість „Полтави", якої другу частину писав за директивами царя Миколи І.

ПОМЕР ВАСИЛЬ ПЕТРУСИК.

ТЕРНОПІЛЬ (Галичина). — Помер Василь Петрусик, бувший член Української Галицької Армії та Стрілецької Громади в Америці. Добре відомий зі своєї діяльности серед українського громадянства в Америці, особливо серед стрілецтва. В Америці проживав покійний найдовше в Филаделфії. Похорон відбувся під проводом трох священиків і тисячної маси народу. Покійний помер у лічниці. Був сином селянина з села Воробіївки. Перервав у своїм часі науку в ґімназії і в часі визвольних змагань опинився в рядах УГА, з якою пережив усі світлі і трагічні моменти. Вчительську семинарію скінчив на іміґрацію в Юзефові, звідки виїхав до Америки. Вернувшись до рідного села, став працювати на культурно-освітнім полі. Своєю невтомною працею зеднав собі любов і пошану місцевого й околичного громадянства. В заповіті записав по одногу морґови поля читальні „Просвіти", кружкови „Рідної Школи" та „Сільському Господареви".

СОЦІЯЛІСТИ І ВИЗНАННЯ СОВЄТІВ.

БРІСЕЛЬ (Бельґія). — Офінор подає про змагання соціялістів наклонити бельґійський уряд, щоб навязав дипльоматичні зносини з Совєтами. Премієр міністрів нагадав провідникови соціялістів, Вандервальдови, як то тому 10 років він як премієр вимагав від Ліґи Націй спершу звільнення з боку Совєтів поневолених ними країв, а то Грузії й України. Вандервельде тільки це відповів, що давніше так ставила справу й Франція, а тепер і вона змінила свою поведінку.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ЧИ ЦЕ НЕ ПОЛАГОДА?

Страйк обслуги високих будинків у нюйорській дільниці Мангетен звертає знов загальну увагу громадянства на важні питання господарки й політики.

Справа виринула тепер уже вдруге. Перший раз піднято її минулого листопада, коли робітники, що обслугують високі апартаментові доми, зажадали унормування умов праці, передовсім встановлення найнижчої заробітної заплати для дверників та обслуги елевейторів. З домагань видно було, що їх заробітня заплата не висока та що їх домагання скромні.

Коли власники не поспішилися з полагодженням справи, робітники загрозили були страйком. Міський уряд вмішався тоді в боротьбу й обіцяв розглянути справу встановити мінімальну заплату для робітників в офісових будинках та максимальну межу праці для всіх родів робітників у високих будинках.

Страйк тоді заглаєно. Недавно посередники уряду подали нарешті своє рішення. Мінімальну заплату встановлено, але тільки для деяких робітників. Підвишки, котрої робітники домагалися, не признано. Не признано 8-годинного дня праці, а зате дозволено заставляти робітників працювати навіть по 11 годин на добу.

Серед робітників пішло невдоволення з цього рішення. Вибух страйк. Коли через страйк елевейтори не ходять у хмародері, то це значить зірвання комунікаційного засобу, то це значить стільки, гейби залізниця або трамвай не ходили між передмістям і містом. Власники, жильці високих домів, бизнесмени, що займають у них канцелярії, зняли крик. Громадянство нагло побачило річ, якої не знало: воно зрозуміло значіння обслуги високих домів.

Міський уряд ужив цього значіння на те, щоб загрозити робітникам. Мовляв, коли ваша праця така важна, коли ви хочете відмовити громадянству такої важної обслуги, то уряд має право вжити на випадок страйку поліцаїв та пожарників до сповнювання обслуги, котру ви відмовляєтеся сповняти. Це була небезпечна погроза й під її натиском робітники уступили.

Ґазети хвалять мейора, що він полагодив страйк. Та чи це полагода? Чи страйк уже не грозить? Нічого подібного. Робітники далі невдоволені: коли наша робота важна, то, мовляв, чому нам не платиться людяної заплати? І придушений страйк певно незадовго наново вибухне. Робітники вже шукають допомоги, і як дістануть поміч робітників Бронксу й Бруклина, то страйк може початися наново.

В. Біднов.

ЗРУЙНУВАННЯ ЗАПОРОЗЬКОЇ СІЧИ

(2)

На другий день, тобто 5-го червня, всім старшинам, курінним отаманам та козакам наказано вийти в поле; тут їм обявлено волю цариці про скасування Запорозького низового війська, й всі вони „положили ружья". В моменті відсилки рапорту ґенерала Текелія до цариці роблено опис січової артилерії з її припасами, військового скарбу та приватного майна кошового Петра Кальнишевського, писаря Івана Глоби та судії Головатого, а сам Текелій посилав накази іншим „деташементам", щоб вони на місцях робили теж саме; до нього почали доходити повідомлення, що є надія на спокійне переведення справи скрізь, по всіх місцях запорозьких володінь. Найближчим завданням своїм Текелій вважає зробити перепис для вияснення скількости населення та зимовиків: навіть і бувший запорозький „уряд" не знав скількости та назв усіх їх; таке прискорення перепису відповідає бажанням і самого козацтва, яке хоче знати, хто залишається тут, а хто піде до місця свого походження. Про січову артилерію, військовий скарб та майно кошового, писаря й судді, як теж про висилку їх до Москви, повідомити царицю Текелій не загаїться й обіцяє точно виконати й інші розпорядження Катерини. Закінчує Текелій свій рапорт проханням взяти в свою царську ласку полковників Язикова та барона Розена. Рапорт підписав він так: „Всемилостивой государки всеподданнѣйшій рабъ Петръ Текелій"; писано його 6 червня 1775 року в таборі коло Січи.

III.

З донесення Текелія цариці бачимо, що Січ захопили Москалі 4 червня (ст. ст.) й тогож таки дня вже заарештовано кошового, писаря та суддю, а наказ цариці про знищення запорозького війська оповіщено товариству 5-го червня. Ця сумна подія відбулася спокійно, без кровопролиття, без жадного опору з боку січового товариства: опір був неможливий, вважаючи на несподіваний наступ Москалів, на втрату гармат та човнів, на захоплення, непомітно для Запорожців, передмістя та до того ще й невелику, в порівнанні з московськими силами, скількість Запорожців у Січі. Микита Корж у своїм переказі про атакування Січи додає деякі правдоподібні подробиці захоплення Текеліем Коша. Текелій, оповідає Корж, підійшов до Січи на Зелені Свята, коли Запорожці не гадали про небезпеку. Підійшовши до неї, він отаборився дві верстви від Січи на оборонній місцевости й виставив проти неї гармати. Запорожці не робили ніякого опору. Так простояло московське військо, нічого не роблячи, два дні, доки не одержано повідомлень, що „московські війська посіли вже всі паланки, всі містечка та всі слободи по всьому Запорожу". Тоді, на третій день, Текелій післав до Січи по старшину, щоб ішла до нього „в гості". Одержавши такі запросини, кошовий поклика̀в на збори курінних отаманів і став з ними радитися.

„А що, панове-отамани, тепер будемо робити? От Москаль у гості нас кличе! Чи підемо, чи не підемо? Чи віддамо Москалеви Січ, чи не віддамо?"

Тоді отамани, ватажки й інші характерники почали між собою бунтувати: одні погоджувались, а інші в надії на своє характерництво, галасали: „Нехай Текелій приведе ще стільки війська, як отсе, то ми їх всіх, як пух, розвієм, всіх, як мух, передавимо! Чи тож можна за спасибі віддати Січ та славне Запороже Москалеви? Цього ніколи, поки світсонця, не буде!"

Такими відважними були всі сіроми, бурлаки не нежонаті: вони не мали ніякої осілости, тому й бурлакували. Алеж більша частина, як з отаманів так і з богатих козаків, маючи в себе жінок, дітей та „прочія достаточныя обзаведенія по зимовикахъ", вважали недоцільним битися з Текеліем. Хоч би й пощастило до ноги вибити Москалів, що стояли коло Січи, то інші полки, які вже розташувалися в запорозьких володіннях й окупували всі паланки та слободи, почувши про опір Січи, знищать усі пожитки, а жінок та дітей уже „безчеловѣчно предадутъ смерти". Через те вони й не погоджувалися з відважними, не здавалися на раду сіромах. Бувший у Січі архимандрит, прочувши про таке безладдя та хитання серед козацтва, в богослужебному одязі вийшов з церкви з хрестом і став умовляти бунтарів.

„Бійтеся Бога! Що ви думаєте, діти? Ви — християни й піднімаєте руки проти християн? Ви — християни й наміряєтеся пролити кров единоутробную? Побійтеся й стримайтеся від такого вринку! Видно така вже наша доля, й приймімо від Бога ми „достойная по ділам нашим"! Ось вам хрест і Розпятий на ньому, і якщо ви його не послухаєте, то всі нагло загинете!"

Від такого рішучо-вразливого вмовляння гадаю — каже Корж — і камяне серце спустилоб сльози свої... Від таких слів почали плакати не тільки бунтарі, а й вся старшина та військо, і тут усі відповідали архимандритови: „Ну, панотче, нехай буде так! Знав ти, що сказати; ми за тебе готові й голови наші покласти, не то що послухати!" Кошовий та старшина пішли до Текелія, бо Січовики не захотіли битися з Москалями й „за намовою архимандрита й за іншими умовинами".

Коржева звістка про отсю раду та впливи січового архимандрита Володимира Сокальського доповнює рапорт Текелія: очевидно, підполковника Мисюрова не впускали до головної частини Січи доти, доки військова рада не ухвалила постанови скоритися Москалям. У цьому Корж не суперечить подіям, алеж в іншому в нього багато вигадок: так у нього кошового та старшину заарештовано не відразу, а після деякого часу перебування Текелія коло Січи, при чому той нібито був на обіді в кошового й захоплювався смаком запорозьких страв, нібито аж сім літ стояв у Січі, і таке інше...

IV.

Що зроблено з Січю? В популярній літературі поширена звістка, що Москва знищила її — зруйнувала курінi, будинки взагалі й навіть ограбила січову церкву св. Покрови. Такі звістки пішли з народніх переказів та пісень, які дають підставу припускати грабунки та руйнування. Такі вирази в піснях, як

„Пішла Москва по куріннях за-
[паси збирати",

або

„Московськії ґенерали церкву
[грабували,
Грабували срібло, злото й вос-
[ковії свічі",

давали можливість припускати грабунки та руйнування, знищення самої Січи; коли підкреслювати такі вирази, як „не руйнуйте, люди добрі, хоч Божого храму"; або „ой, покрилось Запороже густими лозами", то тоді уявлятиметься картина повного зруйнування самої Січи. В дійсностиж цього не було. Першзавсе відсутність усякого опору з боку Запорожців, їх добровільне піддання та покірливість Текеліеви відкидали потребу військової атаки, отже і руйнування будинків у Січі; а, друге те, що московський уряд, в особі князя Г. Потьомкіна, дбав про залюднення наших степів, про збільшення тут людности та поселень, а не про руйнування вже бувших. Знайомство з кольонізаторською діяльністю цього визначного „баловня судьбы" та всесильного фаворита Катерини II переконує безсторонного дослідувача, що він надзвичайно влучно використовував запорозькі зимовики та слободи для утворення „нових" поселень: мало не всі засновані Потьомкіном міста та державні („государственныя") поселення повстали на місці запорозьких оселень. У цьому відношенню він ішов прокладеними вже Запорожцями шляхами. Погляди Потьомкіна, а разом з ним і самої цариці, Текелій добре знав, і робити щось всупереч їм не міг. Отже цілком природно, що Січ з усіми своїми будинками не зазнала ніякого лиха. Її лише перехрещено в місто Покровськ і зроблено осередком тимчасової управи, з підполковником Петром Норовом на чолі, яка під доглядом „новоросійського" ґубернатора М. Муромцева, що, в свою чергу, підлягав Потьомкінови, мала підготовити місцеве населення до переведення на запорозьких землях загально ґуберніяльного ладу. 21 липня 1776 року „ґубернаторський товариш" Ларіон Алексієв відкрив у Покровську провінціяльну канцелярію, під назвою „Славянська", на три повіти: славянський, саксаганський та кізікерманський. Той же Алексієв новозаведеній канцелярії дав докладну інструкцію, в якій зазначає, що треба робити з січовими курінями. В § 6 згаданої інструкції читаємо: „Так звані за попередньої влади курінi, що знаходяться в тутешньому місті (в Покровську), з усякими до них придатками, від нині називати казьонними казармами для постою, отже й належні їм на базарі крамниці, шинки з льодниками та льохами, скількиб їх не було, від нині звуться не курінними, а казьонними, до найму призначеними, а тому й прибуток з них, далі, до нового розпорядження, мусить іти до скарбу, на теперішній підставі". Отже з цього бачимо, що через рік після скасування війська запорозького московський скарб користувався ще січовими курінями та належними їм крамницями, шинками та льохами на базарі. Отже Текелієві Москалі курінів не руйнували. Їх знищено пізніше, коли по пятьох роках адміністраційний осередок перенесено до Никополя, а самий Покровськ зроблено селом і віддано у власність ґенералови-прокураторови, князеви Вяземському.

Підчас окупування Січи Текеліем забрано до московського скарбу тільки загально-військове майно, те, що належало як цілому Запорозькому війську, так і поодиноким куріням. З січової Покровської церкви, яка мала велику скількість дорогоцінних богослужебних предметів, справді взяв князь Потьомкін значну їх частину — все, що найкраще та найдорожче. З них склалася так звана „ризниця князя Потьомкіна"; аж до своєї смерти він мав її при собі, намічав її для майбутнього надзвичайного собору в Катеринославі, якого йому не пощастило збудувати, й дозволяв користуватися нею своєму улюбленцеви, катеринославському арпиепископови Амвросієви Серебряникову. По смерти Патьомкіна цю ризницю розпорошено: частина попала до архиєрейської катедри в Катеринославі, дещо — в Херсон, Миколаїв, а дещо й до Петербурга. І виходить справді, що московські „ґенерали церкву грабували", забрали „срібло, злото" з січової Покрови. На підставі документів архіву катеринославської консисторії, архиєпископ Гавриїл дає докладний список узятих з січової Покровської церкви предметів (евангелій, чаш, хрестів, мітр, тощо) й зазначає скількість їх до 841. Це показує, якою великою скількістю дорогоцінних предметів січове товариство забезпечило було свою церкву!

(Далі буде).

А. Б.

СОБАКИ ГАЄВОГО

(Оповідання).

(5)

— Ледви Сірко заскавулів, а старий Журавлик вже з палицею коло нас! Був би кинувся на мене, та схаменувся, коли побачив вискалені до нього зуби Сірка. Сіркови завдячую, що я тоді не набрав. Також йому завдячую, що ми розійшлися...

— Маґда покорилася батькови, чи за ту роздерту спідницю покинула тебе?

— Не вона мене покинула. Хоч батько строго заборонив їй сходитися зі мною і наймитови заплатив на те, щоби вечерами і в ночи дивився за дівкою і пильнував її, я з нею таки зійшовся, бо наймит дістав кварту горівки і пяний спав у стайни.

— Хто йому дав ту горівку: ти, чи Маґда?

— Я. Дав йому тоді, коли він вертався з плугом до хати. Отже я, як що вечора, приходжу до стайні і хочу, як звичайно, Маґду обіймити і поцілувати. А вона відскакує від мене і каже:

„Вперед поклянися, що Сірка даси геть від себе, або й застрілиш його. Поки Сірка не спекаєшся, не поцілую тебе і себе на дам поцілувати!"

— Я їй кажу, що без собаки не можу робити служби, що другого такого не дістану. На те вона мені:

„На світі хіба ти один гаєвий? Тільки їх є і якось живуть без твого Сірка, бо твій Сірко лиш один. Як є у тебе, то не може бути в інших".

— Кажу їй, що хоч ті інші гаєві не мають саме мого Сірка, то кождий з них має якусь іншу собаку. Вона мені відповідає:

„Можуть інші жити з іншими собаками без твого Сірка, то й ти можеш жити без Сірка з якою іншою собакою. Як тобі те імя так дуже подобаєтъся, то заміняй твого Сірка за якого іншого Сірка, або ту другу собаку назви Сірком!"

— Я Сірка не дам від себе і не застрілю! — сказав я рішучо.

„Роби, що хочеш", відповіла. „Я лиш кажу тобі, що або Сірко, або я!"

— Мене се розсердило так, що я спитав:

— А ти як гадаєш?... Кого я виберу?

„Хіба не собаку!" — сказала сміючися.

— Може тебе? — питаю. — Ти мені потрібна до хріну! Волю собаку... таку, як Сірко!

„Та-а-к?" — спитала, витріщивши на мене здивовані очи.

— А так, так! — відповів я. Відвернувся і відійшов,

Іду я попри хату Канюка, а на порозі стоїть Ганка. Мій Сірко замаяв хвостом і просто до неї. Підскочив, сперся передними лапами на її груди і силкувався язиком дістатися до її лиця.

— Ти, Ганко, моєї собаки не приманюй до себе! — кажу їй.

„Хібаж ти хочеш, щоби я тебе приманювала? Твоя собака краща, як ти! — відповіла, регочучи.

— Від того зачалося. Скінчилося на тім, що я Ганку засватав і по нинішній день жию з нею щасливо. Маґда мабуть була би й мене загнала до гробу, так як загнала свого мужа. Вона вже тоді, ще дівкою, хотіла крутити мною як миткою!...

— Ти справді великий льос виграв, беручи Ганку.

— Я й Ганку виграв і лишився мені Сірко, котрий спас мене від Маґди. Тож то був пес, то був пес! Був такий, як небіжчик Босий, тільки що сильніший. Жаден заяць перед ним не скривея. Бувало, що марнувати пороху не треба було, бо Сірко сам справився з ним. Загриз і приніс тобі до ніг. Лиса чи борсука викопував з ями і загризав. Дикі качки підходив, загризав їх і лишав за собою. Я лиш ішов за ним і збирав. На куропатви не кидався, бо побачив, що як сполошить заскоро, то хіба лиш одну спіймає. Зате, як я стрілю в стадо, котре він зараз передо мною зігнав, то від мого стрілу паде кілька. Він все хвостом звіщав мене, що наближаться до стада куропатв. Мисливські собаки звичайно лихі сторожі. Кожду собаку легко підкупити, кидаючи їй щось смачне. Мого Сірка був би ніхто не підкупив. Як хто чужий давав йому що, хоч би й мясо, то скоро втікав з рукою, коли Сірко вискалив до нього зуби і гаркнув, не рушивши киненого йому присмаку.

Ти мабуть годував його ще ліпшими присмаками, — замітив Савчук.

— У мене він мав лиш картофлю, троха помащену молоком. Хіба, як було полювання, то діставав потрюхи. Я знав, що картофлі кололи його в зуби. Та Сірко не дурний був пес. Чого не мав, у хаті, знайшов собі поза хатою. В дворі безрогам добре мастили. Сірко підглянув, що ті безроги їдять. Панський хлів стояв так, що поза нього ніхто не зазирав. Звідтам Сірко випорпав собі канал під корито в хліві. Тим каналом заходив до хліва все в тій порі, коли безрогам приносили їсти. Як в котрій хаті не пильнувалися і лишили двері відчинені, то там все пропало щось смачне. Декому пропала зарізана курка, декому ковбаса, декому колач. Бувало, що хоч в хаті ні коло хати нікого не бачили, хтось вибрав з миски пироги, або з горшка вилив сметану. Аж раз, коли кухарка попаді вийшла з кухні до керниці по воду, вона побачила, що до хати всунувся Сірко. Пізнала його, бо Сірка знав кождий в селі. Кухарка пригадала собі, що в кухни на лавці лежить ціла шинка. Стрівожена лишила коновчину з водою і пустилася до кухні. В тійже хвилі Сірко вискочив на подвіря, несучи в зубах шинку.

„А ти злодію!" — крикнула кухарка. — „Лишиш ти се?!"

Сірко не був такий, щоби виконувати прикази бабів. Стрибнув у ворота, кухарка за ним. Скрутив поза хату і поза сад в поле. Кухарка, кричучи, за ним. Сіркови не легко було втікати, бо шинка була тяжка. Вже приставав. Кухарка вже була так близько, що хапала за його довгий, як мітла грубий хвіст. Сірко пустив шинку на землю, обернувся до кухарки, вишкірився і загарчів так, що кухарка відскочила. Вернулася до хати, дякуючи Господеви, що прийшла до хати з цілою спідницею і з цілими литками.

— Раз я проти Сірка дуже прогрішився був. Надходило Різдво. Треба було купити се й те. Годилося також яким дарунком зробити утіху дітям. Та склалося якось так, що саме тоді я був дуже бідний на гроші. Всього на всього я мав два ґульдени. З тими двома ґульденами пішов я до міста. Дещо я надіявся дістати у купців на кредит. Також загадав я спробувати, чи пару ґульденів не позичив би мені один шинкар. Зайшов я до того шинку. Як звичайно, так і тепер Сірко був зі мною.

„До мене, до мене!" — залунало зза одного стола. Дивлюся, а то лісничий барона Лібіґа. Я присівся до нього. Пішло слово за словом, чарка за чаркою. З моїх двох ґульденів зробилося лиш півтора, потому тільки один. І сей один скорчився. В голові шуміло. Коли лісничий спитав мене, що мене принесло до міста, я йому разказав про мою біду. На те він каже:

„Як не будеш дурний, то зараз будеш мати гроші. Я нині продав пару биків".

— Лісничий поклепався рукою в ліві груди на знак, що там є гроші, взяті за ті бики.

— Трицять і пять ґульденів! — кажу, гадаючи, що чуючи таке, він ще раз не спитає і в сторону пса плюне.

„Рука?" спитав, простягаючи до мене руку,

— Гадаючи, що лісничий жартує, і, правду кажучи, пянавий, витягаю до нього мою руку. Він, хап, і стис її. Другою рукою сягнув до кишені, виймив портфель, з нього банкноти і передо мною на столі трицять і пять ґульденів.

„Тепер скажіть собаці, що я його паном, і що він має мене слухати!" — сказав лісничий і став Сірка гладити.

(Далі буде).

КНЯЖНА ФІЛЬСОФКА.

Останній еспанський король має тітку: Евлялію. Тітка Евлялія має колекцію чудових самоцвітів: брилянтів, смараґдів, рубінів, сафірів, перстенів, ковтків, перел вартости на добрі міліони. Підчас війни, коли княжна жила в Парижі, вислала вона свою дорогоцінну скриньку до Еспанії. Так, на випадок, щоб Німці не забрали скарбу разом з Парижем. Скринька пропала і аж згодом знайшли її в льоху королівського замку в Мадриді. Передали її до еспанського банку. Тепер не можуть її там знайти.

Княжна Евлялія заявила на це ось-що:

— І в королівській палаті і скрізь в Еспанії таке безладдя, що було би дивно, якби дорогоцінности не пропали.

Коли дирекція банку в Мадриді довідається про ці слова, напевне скаже, що княжна має рацію.

Він не винен.

— Чи то правда, що ваш син дістав на піврічі двійку з історії?

— Та бо, прошу я вас, що тепер за вчителі? Вони питають мого сина про події, які відбувалися тоді, коли його ще на світі не було.

Хоче видіти.

— Даньку, ти чого стоїш перед зеркалом із замкненими очима?

— Та хочу видіти, як би я виглядав, якби був сліпий.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ.

ДИТЯЧИЙ ТИЖНЕВИК.

Цими днями пущено в розпродаж перше число тижневої ґазети, призначеної виключно для дітей. Називаеться вона „Часопис для хлопців і дівчат". Має вигляд ґазети „таблоид", себто ґазети, малої форматом, повної образків та дуже коротеньких новинок.

Видає цю ґазету Джордж Гект, котрий уже видає „маґазин" (журнал) для родичів. Між співредакторами згадані: Бейб Рут; відомий боксер Джін Тані; відомий психольоґ Анджело Патрі; письменниця Дороті Кенфілд і інші.

Чи може хто думав, що дитячу ґазету будуть писати діти?

КУДИ ЙДЕ ПРЕЗИДЕНТ?

На зборах „Ґазетярської Ґілди Ню Йорку" розглядано справу Діна Дженинґза, редактора одної з Герстових ґазет у Сан Франсіско, котрого Герст викинув з роботи за те, що він приступив до ґазетярської юнії.

Ґазетярі відкликалися, були до президента Рузвелта, щоби вплинув на видавця приняти назад відправленого робітника. Адже президент запорукував робітникам, що вони мають право говорити зі своїми роботодавцями через своїх представників, себто мають право орґанізуватися в юнії. Коли робітник має право належати до юнії, то його не можна викидати з роботи за приступлення до юнії.

Тимчасом, коли справа Дженинґза прийшла до вирішення перед Краєву Раду Робітничих Відносин, президент Рузвелт забрав цю справу зпід аґенд ради, чим він позбавив викиненого робітника всякої оборони перед роботодавцем.

По розгляненню справи „Ґілда Ґазетярів Ню Йорку" ухвалила резолюцію, в котрій осудила президента Рузвелта за його становище, вороже до робітників, та візвала робітничі орґанізації забрати голос у цій справі.

ЗА ДВОМА ЗАЯЦЯМИ.

Коли з цієї новинки видно серед редакційних сил ґазет невдоволення з президента, яке нам дозволяло би припускати, що коли з президента невдоволені письменники, то певно з нього вдоволені ґазетні підприємці, то з ґазетної кампанії, розлятої широко по Америці, видно, що ґазетні підприємці теж невдоволені з президента.

У середу, приміром, відбувся в Шікаґо річний бенкет орґанізації „Інленд Дейлі Прес Асосіейшен", і на нім довгий ряд промовців виступав проти закона про відбудову краю та ґазетярського кодексу.

І так з „Найри" невдоволені й ґазетні робітники й ґазетні підприємці. Підприємці не хочуть „Найри", бо вона нормує їм бизнес, а ґазетні робітники не люблять „Найри", бо вона їм обіцює права, котрих у практиці не виконується.

ГОНОРИ ЗМІНЯЮТЬ НОРОВИ.

Виступи ґазетних підприємців проти „Найри" стоять у виразній суперечности з недавніми ще запевнаннями ґазет про їхню згоду з „Найрою". Від чого, спитаєте, така зміна фронту? Отже це повязання закона про будову краю з ґазетярським кодексом виясніює тайну: як довго уряд установляв кодекси для інших промислів, уряд і кодекси були добрі; як тільки уряд став установляти кодекси для ґазетного промислу, вся „Найра" втратила вартість.

Це зовсім так, як в африканських Муринів. „Чи знаєш ти", — питав Мурина місіонар — „що це таке добро, а що зло? Знаєш? Щож це таке?"

„Зло — це те, як мені хтось забере жінку, а добро, як я комусь заберу жінку".

ПОВІДОМЛЕННЯ ГОЛОВНОЇ УПРАВИ СОЮЗА УКРАЇНОК АМЕРИКИ.

Повідомляємо, що канцелярія головної управи С. У. А. відкрита вже в Українськім Народнім Домі, 217—219 Іст 6-та вулиця в Ню Йорку. Праця централі С. У. А. була трохи затримана через брак відповідного льокалю; шукали доброго й дешевого.

Як відомо, С. У. А. ще до цієї пори сплачує довги за експонати, на які всі відділи згодилися, щоб їх спровадити на Світову Виставу до Шікаґо. Тому в касі брак грошей і це спинює працю. Багато відділів подарували більшу або меншу суму грошей на цю справу, тому ці відділи повинні робити в своїх місцевостях вистави українського мистецтва. Головна управа дуже радо вишле експонати й дасть усякі поради, які тільки будуть бажані. Відділам, які ще нічого не подарували, ні не зложили позички на експонати, також вишлемо річи на виставу за малою заплатою.

Конвенція і 10-літній ювилей С. У. А. відбудуться в днях 24, 25, 26 травня 1935 р. в Українськім Народнім Домі в Ню Йорку. Конвенційний комітет уже вибраний і в скорому часі буде постійно повідомляти про справи відносно конвенції. На конвенції буде вистава українського мистецтва для присутніх делеґаток, щоби вони мали нагоду придивитися українським виробам та налюбуватися ними, та щоби по конвенції влаштували в своїй місцевости таку виставу. Такі вистави багато причинюються до поширення українського імени в Америці.

На конвенції буде також вирішена справа „Жіночого Світу", який під цю пору не є органом С. У. А.

Також буде вияснена справа делеґатки на жіночий конґрес, що відбувся минулого року в Станиславові.

Головна управа С. У. А. приступає з великою енерґією та запалом до праці, щоб усі непорозуміння й перешкоди усунути, а взятися щиро й солідно до зміцнення й оживлення нам усім дорогої орґанізації С. У. А. Віримо, що те саме бажання є у всіх наших відділах.

Жертви, як теж вкладки, просимо слати на руки касієрки С. У. А., панни Стефи Абрагамовської, 217—219 Іст 6-та вулиця, Ню Йорк. У справах орґанізаційних просимо писати до головної управи С. У. А., на адресу:

Ukrainian Nat'l Women's League
of America
217 E. 6th St. New York, N. Y.

За Головну Управу С. У. А.:
Анна Кмець, голова;
Анастасія Вагнер, Павлина Авраменко, секретарки.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

BOSTON, MASS.

Promote Closer Tles Between Ukrainian and American Women.

The Ukrainian Women of Boston and its sururbs and their friends are cordially invited to attend a Women's Citizenship group meeting being held under the auspices of the International Institute at the Institute at 190 Beacon Street, Boston, on Thursday afternoon, February 28, at 3 o'clock.

It is most essential that as many of our women as possible attend this meeting as the matters to be discussed are sure to be of great importance to them and their groups.

The more interest shown by our women in the civic life in Boston and the more active they become in this work the greater the opportunity of achieving one more stepping stone towards the goal which they have worked so hard for namely, a stronger friendship and a deeper understanding between them and the American women in Boston, which has already taken root but has not grown very rapidly; also a better opportunity is offered them to acquaint these women with the Ukrainian culture, as the customs, music, literature etc. which they are always so anxious to learn about.

Let us try to have a splendid representation from the Ukrainian women of Boston.

There will be an informal tea served after the meeting which will also afford you the opportunity of meeting and talking with the various members of the Institute who are working so hard to make this a success.

Ann M. Bencal,
Ukr. Rep. of the Inter. Insti. Advisory Board.

ПРАЦЯ СТЕЙТІВ ДЛЯ ПОПРАВИ ВІДНОСИН.

Поодинокі стейти відограють чимраз більшу ролю в боротьбі за поправу економічного положення, ідучи за проводом федерального уряду. Цей факт виявився з недавніх досліджувань законодавства в сорок трох стейтах.

Здобування фондів на заспокоєння потреб допомоги безробітним — це найпекучіше питання багатьох стейтів. Коли федеральний уряд через краєву адміністрацію негайної допомоги призначує значну частину грошевих засобів на той фонд, то це обовязує стейти давати свою пайку, не меншу, від тої, яку дістають. У всякому випадку це значно збільшило буджети стейтів, на яких покриття одні накладають податки від торгу, інші підвищають податки від доходів, оплат від спадків або оподатковують продуцентів та покупців річей, які загально вважають за „люксус".

Законодавства багатьох стейтів не забувають за власників фарм та домів. Наприклад, стейт Ню Йорк продовжив на рік мораторію сплачування гіпотечних довгів, коли податки та відсотки заплачено. Стейт Луізіяна ухвалив недавно відложення сплати довгів на два роки. Стейт Кензас подібно поступив відносно гіпотечних довгів, а законодавство Мінесоти задумує дозволити виконування сплат гіпотечних довгів земельними плодами. Всі стейти враз з федеральним урядом стараються не допустити до ліцитацій маєтків малих власників.

Найбільш оживлений рух по стейтових законодавствах це низка пропозицій про соціяльне обезпечення. В тій цілі внесено яких три сотні законопроектів у ріжних стейтах. Сім додаткових стейтів, а саме: Конетикот, Мізурі, Оклагома, Род Айленд, Савт Каролайна, Тексас та Вермонт мають предложення від своїх ґовернорів про пенсію на старі літа, коли ґовернори чотирох інших стейтів, включно з Илинойс та Масачусетс, радять своїм законодавцям кооперувати з федеральним урядом у справі пенсії на старі літа, оброблюють проєкти, як злагодити та поправити ті закони.

Ґовернори пятнацятьох стейтів подали свої поручення законодавствам, себто предложили певні рекомендації за ухвалення законів про обезпечення на випадок безробіття. Це зробили і демократичні і републиканські ґовернори, явно висказуючися, що це питання перестало бути точкою програм політичних партій.

Дальше звертає на себе увагу діяльність стейтового законодавства, а саме стейтової ради в Тексас, котра запропонувала відповідні пляни про розвиток та охорону льокальних природніх багатств. Ґовернори трох стейтів Нової Анґлії прилюдно заявилися за подібну стейтову діяльність. Ґовернор стейту Оклагома предложив у законодатній програмі між іншим пропозицію про реґуляцію великого числа малих проливів, витворювання електричної сили та наділювання громадськими земельними обшарами. Скасування душних заводів та загострення приписів закона про публичні потреби пропонує новий ґовернор Пенсилвенії.

Повну програму про соціяльне обезпечення включно до законів про мінімальну робітничу заплату, обезпечення на випадок безробіття, пенсію на старість та ревізію законів про робітниче відшкодування предложено в законодавстві стейту Род Айленд. Між законопроектами у стейті Ню Йорк є домагання за встановлення найвищої заплати робітникам та поправу закона про дитячу працю, щоб дітям вільно починати працю по скінченні 16 року життя, замісць 14 року, як було дотепер. Ґовернор стейту Алабама пропонує, щоб можна було усувати публичних урядовців, коли вони занедбують виконування своїх обовязків.

ФЛІС.

Справедливість.

Перед сільською школою затримався візок, запряжений в осла. Коли власник візка віддалився, хлопці, що вибігли зі школи, почали дразнити осла, а побачивши повертаючого власника, повтікали. Тільки Івась залишився. Він був спокійний, бо не приймав участи у цій поганій забаві. Але власник осла, який бачив усе здалека, не розглядаючи справи, почастував Івася батогом. Бідний Івась, не чекаючи другого батога, метнувся в коридор і влетів просто на отця катехита, що саме виходив.

— Що за нечемна поведінка, розбиватися по коридорах, — сказав катехит, і виторгав Івася за вуха.

На жалісний плач Івася вийшов учитель і запитав Івася про причину його плачу.

— Бо, прошу пана вчителя, отець катехит виторгали мене за вуха, а я-ж того осла не зачіпав.

І наш Івась ще й від учителя дістав пару штурханців.

СКРУТА В СТАРОВИНУ

Великий переворот, який тепер іде в усьому світі, не є історії відокремленим явищем. Всі болячки сучасного життя, всі невдачі, з якими на всьому світі борються сьогодні уряди й народи, вже багато століть тому стрясали до глибини цивілізованим світом.

Одним із найбільших переворотів, який знає історія, упадок римської держави попередив розстрій, що захопив був усе життя держави. Розстрій той захопив був усі ділянки життя: політичну, культурну, обичаєву, релігійну. Перші познаки того розстрою показалися вже в часах найбільшого розвитку та потуги Риму. Одначе процес упадку починає тяжіти на долі держави щойно після т. зв. золотого віку цісарства.

Щоб ті явища як слід зрозуміти, не забуваймо, що основою світа було невільництво. Воєнний полонений звичайно тратив усякі права, а вважали його робучою силою, таксамо, як звіринну силу. Безупинні війни переможної держави доставляли горожанам довгі століття так багато невільників, що з часом усе господарське життя основувалося на їх праці.

Цівіс романус — римський горожанин, без огляду на своє заняття, уживав до помочі невільника з дикою жорстокістю, як найдешевшу робучу силу. Зчасом Римлянин без цієї сили не міг собі уявити життя. Та коли скінчилися переможні завойовницькі війни, коли невільник ставав щораз дорожчий, коли за великі гроші треба було його спроваджувати зі Сходу та дбати про його потреби, щоби міг довше жити та працювати, основи господарського життя стали хитатися щораз більше.

До того долучився переворот у релігії. Старинний Рим тісно злучив релігію своїх горожан із змаганнями держави. Та коли широкі маси стали відвертатись від давніх богів, а християнство, що боролося проти поганської держави, відтягало щораз більше визначних горожан від державної праці та від служби в війську, влада мусіла користуватися щораз частіше услугами варвар, які, самособою, не могли заступити великої моральної та патріотичної сили давніх Римлян.

Дальшим нещастям держави було те, що леґальна влада підупадала. Сенат ставав щораз частіше іграшкою в руках імператорів, переставав відгравати ролю, яку відгравав століттями. А що сенату не заступили іншою установою, тому його заступило насилля, брутальна сила преторіянів, опісля леґіонів.

Вже Клявдій та Нерон завдячували свою владу преторіянам. Після Неронової смерти еспанські леґіони проголосили цісарем Ґальбу, та його вбили преторіяни. Ґерманські леґіони проголосили цісарем Вітелія, а сирійські — Флявія Веспазіяна. В 192-му році роззухвалені преторіяни вбили вибраного сенатом цісаря Пертінакса та безсоромно проголосили, що цісарську багряницю віддадуть тому, хто більше за неї заплатить.

Кількадесять літ пізніше аж 19 цісарів боролися за владу.

А сама столиця держави, Рим, колиска римського духа та патріотизму, була здавна справжньою вавилонською вежею всяких народів, мов, релігій, культів, звичаїв. В житті заволоділа деморалізація. Розшаліла грошева спекуляція, галапасна політика банків, знаменито зорґанізованих, що жили головнцо з оренди податків, а вели подвійну бухгальтерію, підривала довіря горожан до фінансів держави. Нечувана лихва та біржеві махінації під брамою Януса в Римі, що оперували на звищці, або знижці акцій (йартес), суперничали зі скандальними аферами безсоромних спекулянтів і доводили до руїни несвідомих горожан, що бажали легкого зиску.

Найбільша скрута захопила в Італії хліборобство.

Багато століть перед упадком цісарства аґрарна справа належала до найпекучіших і найтрудніших питань держави. Велика земельна посілість, т. зв. лятифундії, користали з дешевої сили невільників, а вживаючи уліпшених способів при управі ріллі, вбивали дрібні господарства та від дрібних хліборобів відкуповували землю. Зчасом великі земельні власники пішли ще далі: силою проганяли дрібних хліборобів з їх батьківської землі. Лятіфундія пердідере Італіям — лятифундії погублять Італію! — казав уже Пліній Старший (родився 23-го року після Христа, помер 79-го року після Христа підчас вибуху Везувія).

Та Рим не вмів управильнити земельної справи. Аґрарний закон братів Ґракхів, згідно з яким ніхто не міг мати більше як 500 „юґерів" землі (коло 240 морґів) для себе, а ніколи більше, як 1,000 „юґерів" для себе та синів, аба брати переплатили життям. За те, що хотіли землю приділити вбогим, противники вбили їх обох і їх 300 прихильників. Дрібні хлібороби, яким відбирали землю, переносилися до міст і зчасом з них повстали маси пролетаріяту. Вони не могли найти праці, тому стали одним із найбільших нещасть держави.

Цезар видав був закон, що власники великих земельних посілостей мають давати працю на ріллі бодай одній третині вільних людей. Та самолюбство аґраріїв довело до того, що той закон не ввійшов у життя.

Та й на великих земельних власників прийшли тяжкі часи.

Коли скінчилися завойовницькі війни, коли невільник ставав щораз дорожчий, а урожайних низин Евфрату та Нілю, зі Сирії, Мезопотамії приходило щораз більше збіжа, почалася кріза рільної надпродукції. Земельні власники зчинили крик з причини низьких цін збіжа. Та уряд, який заморське збіже вживав почасти для військa, почасти харчував ним нарід по містах, не думав підвищати цін рільних продуктів. Великі земельні власники перестали управляти рілю та перейшли на плекання худоби, садили овочеві дерева. Це показалося дуже поплатним, одначе землі Італії перемінилися в пущу, в якій паслися численні стада та в яких скривалися ватаги диких пастухів-опришків.

У звязку з відносинами на селі було безробіття по містах. Безробітних, що харчувалися харчами з публичних складів, уже в 1-ому столітті після Христа було 300,000. Число це все зростало та ставнало все більшою загрозою для суспільного порядку. Нероби, здеморалізований пролетаріят не хотів уже пізніше переноситися на село. Домагалися щораз нагальніше хліба й ігрищ (панем ет цірцензес) й так жили на публичний кошт, а до ніякої праці не далися присилувати.

Дійшло до того, що влада мусіла понехати прилюдні роботи. Припинили працю по селах керамічні фабрики та цегольні, припинилася будова славних римських доріг, припинилася праця в копальнях, навіть у копальнях золота. Дорогоцінний металь ставав щораз рідший та спричинив нове нещастя.

Рим не орґанізував експорту, зате багато спроваджував зі Сходу слонової кости, шовків, запашних олійків, самоцвітів (дорогоцінних каменів), а передовсім невільників. Невільники, це був головний імпорт. За все треба було платити дзвінкою монетою. Отже постійний відплив золотої монети за кордон спричинив грошеву скруту. Держава не могла вдержати запасів золота, тому мусіла випускати гроші з щораз гіршого металю. Римський золотий, т. зв. авреус важив щораз менше та мав у себе щораз менше золота. А денари, колись срібні, стали пізніще посріблювати тонесенькою верствою срібла, пізнше робили з олова! Та населення не далося обманути. Всякі трансакції робили не на основі номінальної вартости гроша, а на основі його ваги. Зчасом дійшло до такої інфляції, якої світ не бачив аж до наших часів.

Щоби тому зарадити, цісар Діоклєціян (245—313 після Хр.), постановив у всій державі ввести дешевизну. Розпорядок той видав він у 301-ому році, отже більше як 1,600 літ тому настановляв у державі одні й ті самі максимальні ціни на всі товари, а рівночасно визначував зарібкову таксу за всяку працю. Розпорядок грозив карою смерти всім, хто нарушив би його приписи.

Наслідки розпорядку були жалюґідні. Повстав заколот, торговля на якийсь час зовсім завмерла.

В такому положенні тяжко було видобути засоби на потреби держави. Щоби тому зарадити треба було перевести фінансову реформу. Взялися до того за часів Діоклєціяна.

Доходи держави походили досі з трох джерел: 1) з оренди державних ґрунтів; з доходів з привілеїв на експльоатацію копалень, риболовлю, з акцизи на сіль; 2) мита на спроваджувані з закордону товари; 3) доходи з провінцій — з головного податку, з десятини від виплеканих земельних плодів.

Володар світа, Рим, не міг подолати величезних завдань. Упадок держави поступав усе вперед. Установи, на яких основувалася сила держави, з часом переживалися, переставали вистарчати закони, в обличчі хаосу римський ґеній став безрадний. Зоря Риму блідла щораз більше, границі великої держави, загрожені від Сходу Партами, від північ Ґерманами, боронено щораз слабше та щораз частіше переступали їх орди варвар.

Римська держава, хоч простягалася в трох частях світа, творила в цьому світі оазу, окружену звідусіль щораз рухливішим і щораз грізнішим морем варварства.

НЕБЕЗПЕКА КОРУ ЦЬОГО РОКУ.

(Пише д-р Джан Л. Райс, комісар здоровля міста Ню Йорку).

З невідомих докладно причин хворoба кору панує кожного другого року. Члени зарядів здоровля по цілому краю завважили це особливого роду неясне явище та відповідно до цього остерігають громадянство перед появою цї недуги.

В місті Ню Йорку та поблизькій околиці донедавна парисні числом роки мали багато більше випадків занедужань на хворобу кору як у непаристих числом роках. 1931 року зайшла зміна, бо той рік показав більше випадків, ніж було попереднього, 1930 року. Відтоді недуга панує у непаристих числом роках, коли то родичі повинні пильнувати, щоб їх діти були забезпечені перед тою заразою.

Одначе ще багато родичів уважають кір за переходову недугу, що не годиться з дійсністю, тому, що тепер кір являється страшнішою недугою від дифтерії. Статистика виказує, що в багатьох великих містах число смертей серед дітей є більша від кору ніж від дифтерії.

Заразки недуги кору появляються в ніздрях та гортанці, звідки поширюються дальше, а через пчихання або кашляння переносяться на інші особи. В самих початках недуга проявляється неначе звичайна простуда голови; недужий пчихає, кашляє та терпить на катар носа.

Після одного чи двох днів показуються признаки висипки кору і тоді хворобу звичайно пізнається. Та на нещастя в той час зараза вже перенеслась на інших, а коли ними є молоді діти, котрі ще не хворували на кір, в них правдоподібно розвинеться недуга по упливі двох тижнів.

Для дітей, котрі є виставлені на зараження недугою кору, лікарі пропонують застрикування кровю родичів, щоб наступаючі атаки були легкі та нешкідливі. Це справа, про яку родичі повинні памятати та про що повинні завсіди радитися зі своїм родинним лікарем.

ФЛІС.

По фаховому.

Молодий каварняний кельнер став батьком. Один із „штамгастів" питається його:

— Син? Донька? Ясноволосе? Темноволосе?

Кельнер пояснює коротко:

— Мала, чорна.

Звіт польського поліцая.

„Вчора вночі при вулиці Покрученій вивязалася між двома підхмеленими осібняками бійка, віднас якої один пробив другого ножем, убиваючи його на місці. Пробитого придержано, а убийник утік".

КРАЇНА, В ЯКІЙ РОСТУТЬ СТОЛИ.

Англійський дослідник П. Следен мав у Лондоні відчит про англійську кольонію в Африці — Камерун. У Камеруні він прожив два роки. Цілу цю країну промандрував пішки. Зпочатку відчиту заначив, що цю країну тяжко описати, бо вона дуже фантастична й повна тайн.

Навіть ставити телеграфічні стовпи в тій дивній країні дуже тяжко. Коли робітники закопали стовпи в іще свіжу землю, поставили ізолятори та забиралися розіпняти дроти від стовпа до стовпа, вони на превелике зчудування переконалися, що стовп за короткий час виріс троxи! Коли ближче приглянулися, побачили, що стовп запустив коріння в землю.

Це дивне явище пояснюється тим, що камерунська земля дуже врожайна. Ростинний світ тут дуже буйний, скоро росте. Мурини при помочі свого примітивного хліборобського знаряддя мають річно на тому самому місці три, а то і чотири жнива. Земля ця століттями відпочиває; ніхто не торкав її.

Поки Следен не відвідав Камеруну, вірив, що в усьому світі нема вже ніодної породи жаб, якої він не знав би. Та в Камеруні надибав зовсім нову жабу, якої наука ще не знає. Ця жаба, в противенстві до всіх інших жаб у світі, має на хребті ости, а над очима брови!

У Камеруні є найріжнороднійші комахи. На кожному кроці можна побачити дуже гарні й сорокаті мотилі, ще зовсім невідомі для природників. Є мотилі, яких крила переливаються в усіх барвах веселки, є золоті та срібні мотилі, яких дуже тяжко зловити. Коли такого мотиля зловите, він у цюж мить тратить свою барву та дістає барви окруження.

Найбільше чудо пізнав Следен в одному відлюдному муринському селі в східньому Камеруні. Люди говорили йому, та він не вірив їм, щоби столи й стільці поставлені перед хатою на землю, часто запускали коріння, коли їх довше не рушати.

І Следен мав таку цікаву пригоду. Підчас праці в тому муринському селі виносив свій столик із хати в холодний лісок біля хати тай там працював. Раз несподівано мусів вибратися в дорогу й так столик оставив на дворі. Як пізніше за кілька тижнів вернувся в те муринське село, ніде не знайшов свого столика. Подумав, що хтось украв. Коли краще розглянувся, побачив, що його столик перемінився в гарне дерево, вкриті листям.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ВЕЖА З КОСТЕЙ.

В Іспагані в Персії можна ще й тепер бачити вежу, що збудована з костей та черепів газель, які вбили за одиноцький день на ловах, що в них брали участь кількасот ловців. Вежа ця доволі висока, а на вершку її є людський череп. Голови газель накладані від самого долу вежі до вершка, а повязані сильним дротом, одначе так, що роги вистають назверх. Перські історики кажуть, що цю вежу побудували з нагоди якогось свята за 7 до 8 годин. Коли будівничий вежі повідомив шаха, що будова скінчена, а треба би ще лише голови якогось більшого звіра, щоби поставити на вершок вежі, шах, за словами істориків, сказав: „Відки в таку пізну пору можнаб дістати голову, якої жадаєш? Зрештою більшого звіра від тебе ми не моглиб знайти, тому твою голову покладемо на верху вежі!"

І шах дійсно нещасному будівничому приказав відрубати голову, щоб її поставити на верху вежі.

Бабська політика.

Погнівався Петро Кривулька з жінкою і три дні одно до одного не відзиваються.

Але прийшла неділя і Петро каже до наймита:

— Запряжи-но коняку до воза, поїдемо до церкви.

Видить баба, що чоловік завзявся і хоче таки без неї їхати до церкви. Думає, якби почати розмову та вреші питає:

— Слухай, Петре, чи ти в пятницю пчихав?

— Ну, а що?

— То дай тобі, Боже, здоровля!

Петро усміхнувся і каже до наймита:

— Як так, то запряжи два коні до брички, бо і газдиня їде з нами.

Відповідь.

Молодий студент відпроваджує панну. Під брамою питається несміливо:

— Можна вас, панно Олю, поцілувати?

Панна мовчить.

— Можна вас поцілувати?

Панна ні слова.

— Можна вас поцілувати? Чи ви занiміли? — питає студент.

— А вас хіба спаралїжувало? — відтинається панна.

Розмова.

— Моїй жінці лікар заборонив варити.

— Може хвора?

— Ні, я захворів.

Наші діти.

— Мій тато вищий від твого.

— Неправда. Мій є такий високий, що мусить ставати на крісло, як хоче руками дістати собі до голови.

ІНТЕРВЮ З ВОЛОДАРЕМ, ЯКИЙ РОЗПОРЮВАВ СВОЇ ЖІНКИ.

Французька влада вже здавна посилає на південно-африканський острів Ревніон на заслання різних володарів, яких детронізувала в своїх кольоніях. Тепер там коротає свої літа крім славного марокканського самовладця Абд ель Кріма й анамський цісар зі сином. Той здетронізований анамський володар був один із найжорстокіших, а підданi ненавиділи його. Своїм численним жінкам із приємністю за якунебудь провину розпорював живіт, а підданих засуджував масово на смерть. Тепер, на примусовій еміграції, вже примирнів і лише подеколи має непорозуміння з ревніонською поліцією, коли проти нього прийде зажалення, що побив котрусь із своїх жінок, яких забрав собі на заслання чимало.

Багато цікавіший є його товариш Абд ель Крім із Марока. Хто не тямить поповенних літ, коли той неспокійний чоловік на чолі своїх смільчаків, по військовому зорганізованих ватаг загрожував французьким і еспанським військам? Спершу йому дали на Ревніоі домок у клімaтично найнездоровішій околиці того острова. Там жив Абд ель Крім із братом і з двома ще малими синами. Пізніше перенесли його до гарного замочка „Кастль Флері". І тепер Абд ель Крім живе там із рицять і трома вірними елугами, з річної ренти 100,000 франків, що їх виплачує йому французька влада.

У розмові з видавцем французького літературного тижневика „Нувель Літерер", Робертом Мартином ді Ґардом, Абд ель Крім висловився дуже скептично на сучасне положення. Щодо долі Марока впевняв, що поправді він ніколи не був ворогом французької влади, навпаки, хотів, щоби досі еспанська частина Марока, територія Ріфу, дісталася під протекторат Франції. Його ненависть звертається тепер лише проти Еспанії, в якої традиційному католицтві бачить велику небезпеку для всієї магомеданської культури. Всеж тепер жалує, що добровільно піддався Франції. Життя на засланні, в повному відокремленні від рідного краю вважає гіршим ніж смерть. Вкінці рішучо заперечив, начеби був у порозумінні з Німеччиною або СРСР, як проводив збунтованим ріфським арабським племенам. Населення збунтувалося було самотужки проти кольоніяльної системи, з одинокою метою — національного визволення.

На селі.

— Божистий страх, як ті діти виглядають, як бавляться на вулиці.

— Так, так, кумо! Вчора то я мусіла вмити шестеро дітей, поки своє відшукала.

НЕЗАГНУЗДАНИЙ ТАРЗАН. (198)



„Ти вже йому більше, як відплатилася", сказав Роджер. З того, що він мені про тебе сказав, ти не повинна тут лишатися ні хвилини довше". Дівчина подивилася на нього зі здивуванням. „Що ти під цим думаєш?" — спиталася вона. „Я не хочу тобі цього говорити", заявив Роджер.

Тоді Роджер зібрав усі свої сили та, піднявши погляд на дівчину, котру він любив, сказав: „Він сказав, що тебе ненавидить. Він поміг тобі тільки тому, що ти жінка". Дівчина зблідла, а потім почервоніла. „Ходім", вона сказала.

І вони пішли долі рікою на полудне, лишивши наперед на хаті записку для Тарзана. Вони мусіли добре стерегтися. Вони знали, що десь могли на них чигати вояки Нумаби.

„Я не боюся дуже канібалів", сказала Ольга. „На всякий випадок не боюся їх так, як Усанґи і його людей. Вони належали до червоного відділу. Вони вміють воювати по европейськи та модерною зброєю". І не багато часу минуло, а вони вже пожалували, що вийшли в дорогу.